

رابطه انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر مدارس استعداد درخشان

سمیه علی نیا^۱، مجید برادران^۲، فرزانه رنجبر نوشری^۳

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۲. استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

۳. استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده

هدف اساسی این پژوهش رابطه انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان مدارس استعداد درخشان می باشد این مطالعه یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی محسوب می شود. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش آموزان تیزهوش دختر مقطع متوسطه اول و دوم شهرستان لاهیجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تعداد ۲۷۶ نفر تشکیل دادند که از این تعداد ۱۴۵ با روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس، پرسشنامه سرمایه روانشناختی لوتانز و پرسشنامه انطباق پذیری و پیوستگی خانوادگی اولسون استفاده شد. فرضیه های پژوهش با استفاده از همبستگی و رگرسیون تحلیل شدند. یافته های پژوهش نشان داد که بین انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر مدارس استعداد درخشان همبستگی مثبت معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی توان پیش بینی انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر مدارس استعداد درخشان را دارند ($P < 0/05$). نتایج پژوهش حاضر توانست نقش انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی را در انگیزه پیشرفت دانش آموزان مدارس استعداد درخشان برجسته کند.

واژه های کلیدی: انطباق پذیری و پیوستگی خانواده، سرمایه روانشناختی، انگیزه پیشرفت

مقدمه

تیزهوشان به سبب نبوغ برجسته و توان بالقوه ای که دارند، از عظیم ترین منابع ملی برای هر ملتی محسوب می شوند (حسین خانزاده و همکاران، ۱۳۹۵). دانش آموزان تیزهوش در ایران با عنوان استعدادهای درخشان در مدارس مخصوص از سایر دانش آموزان تفکیک شده اند و با توجه به استعداد سرشار آنها بر مسئولان امر لازم است که استعدادهای ویژه این دانش آموزان را پاس بدارند و مراقب باشند تا به تاراج نروند (نصیران و ایروانی، ۱۳۹۵). دانش آموزان تیزهوش، افرادی هستند که در مقایسه با همسالان خود عملکرد برتری را در یک حوزه خاص نشان می دهند؛ آنها از لحاظ ظاهری تفاوت چندانی با دیگران ندارند، ولی از نظر درک و فهم و سرعت انتقال از تفاوت قابل توجهی برخوردار هستند؛ ذهن آنان بیدار و بصیرتشان شگفت آور است، قدرت روانی و توان تفکر در این افراد بسیار بالا است و چیزهایی را در می یابند که دیگر افراد با هوش متوسط از درک آنها عاجزند (ورل، سبوتنیک، اولسوزسکی - کوبیلیوس و دیکسون، ۲۰۱۹). یکی از ضرورت های نظام آموزشی موفقیت در ادامه و گسترش مهارت های تحصیلی لازم در دانش آموزان است. بدون شک شناخت عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی از اساسی ترین اهداف هر نظام آموزشی است. متغیرها و عوامل زیادی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مؤثرند، یکی از این متغیرها انگیزش تحصیلی است.

انگیزه پیشرفت یکی از عوامل روان شناختی پیشرفت تحصیلی بوده و سرمایه گذاری شناختی، عاطفی و رفتاری برای پیشرفت در تعلیم و تربیت است (دسی و ریان، ۲۰۰۲). به صورت کلی انگیزه منجر به پویایی رفتار می شود که نیازها و تمایلات را شامل می شود و برای رسیدن به موفقیت به افراد قدرت و جسارت می دهد. انگیزه پیشرفت مستقیماً بر رفتار فرد تاثیر می گذارد و به فرد جهت می دهد (وانگ، والاکس، وانگ، ۲۰۱۷). انگیزه پیشرفت، میل برای کسب موفقیت و مشارکت در فعالیتهایی است که موفقیت و پیروزی در آنها وابسته به تلاش و توانمندیهای فرد است. انگیزه پیشرفت نقش اساسی و مهمی در فرایند یادگیری دارد و موتور محرک فرد برای رفتارهایی است که منجر به یادگیری بهتری می شود (یازیزی، سیس و آلتون، ۲۰۱۱). به دلیل اینکه انگیزه پیشرفت نقش مؤثری در پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش آموزان دارد، مورد توجه پژوهشگران بوده و مطالعات مختلفی در جهت شناخت عوامل پیش بینی کننده آن انجام شده است (تونر، چاندلر، هفر، ۲۰۰۹؛ وانگ، اکلز، ۲۰۱۳). بنا به نظریه اتکینسون (۱۹۵۷)؛ به نقل از کاغذلو و ابراهیمی قوام، ۱۳۹۵) افرادی که انگیزش پیشرفت بالایی دارند در تکالیفی که دارای درجه دشواری متوسطند، موفقیت زیادی به دست می آورند. این افراد وقتی شکست می خورند، تلاش را رها نکرده و تا رسیدن به موفقیت تلاش می کنند. بنابراین، انگیزه پیشرفت تمایل به انجام بهتر کار، دستیابی به کمال، رقابت با هنجارهای برتر و پیگیری اهداف بلندمدت در زمینه پیشرفت است. به طور کلی، انگیزش پیشرفت، انتظار دستیابی به رضایت در انجام کارهای سخت و چالش برانگیز، اما به طور خاص در زمینه آموزش به معنای، پیگیری برتری است؛ بنابراین، اساس پیشرفت، انگیزه به دست آوردن برتری است و برای بهبود عملکرد دانش آموزان بسیار ضروری است (مالانچینی، ۲۰۱۷).

^۱ Worrell, Subotnik, Olszewski-Kubilius & Dixon

^۲ Deci & Ryan

^۳ Wang, Wallace & Wang

^۴ Yazici, Seyis & Altun

^۵ Turner, Chandler & Heffer

^۶ Wang & Eccles

^۷ Malanchini

یکی از عوامل درونی تأثیرگذار بر انگیزه پیشرفت، انطباق پذیری و پیوستگی خانواده است. در ارتباط با خانواده و رابطه آن با انطباق پذیری اعضا، بحث الگوهای سازمانی خانواده مطرح می شود. خانواده ها با اشکال و شبکه های ارتباطی مختلف، باید ساختاری داشته باشند تا از یکپارچگی و سازگاری واحد خانواده و اعضای آن حمایت کنند، به منظور برخورد مؤثر با بحرانها یا ناگواریها، خانواده ها باید منابع خود را بسیج کرده و سازمان دهند، فشارهای روانی را مهار کنند و متناسب با تغییر شرایط مجدداً سازمان یابند، درواقع سازمان یافتگی و توانایی خانواده در برگشت به شرایط قبل از بحران، به فرزندان نیز از طریق یادگیری منتقل می شود؛ بنابراین، خانواده ها بافت های حیاتی برای یادگیری اجتماعی هستند (پترسون و همکاران ۲۰۰۲؛ به نقل از پرامونو، ۲۰۲۰). در خانواده های انعطاف پذیر، رهبری و مدیریت خانواده به صورت دموکراتیک است و کمتر حالت استبدادی به خود می گیرد و اعضای جوانتر خانواده نیز در تصمیم گیری مشارکت داده می شوند و از راه متغیرهایی که حاصل یادگیری است و نوعی مهارت شناخته می شوند، بر رفتارهای تحصیلی آنان اثرگذار هستند (باس و لارسن، ۲۰۲۰).

در مطالعات انطباق پذیری، پیوستگی، ارتباط نموداری با کارکرد خانواده دارد، از یک سو به معنای باهم بودن و از سوی دیگر به معنای مستقل بودن از یکدیگر است. باهم بودن یک پیوند عاطفی و ارتباط بین اعضای خانواده با یکدیگر است، این ارتباط شامل: مرزها، ائتلافها، زمان، فضا، دوستان، تصمیم گیری، علائق و تفریح و سرگرمی است. جنبه دیگر پیوستگی رهایی از قید است، مثل داشتن ساعاتی جداگانه از خانواده، استقلال در انجام دادن فعالیتهای فردی است. مطلوب آن است که تعادل بین باهم بودن و مستقل بودن را بیابیم (اولسون و کورال ۲۰۰۳؛ به نقل از متیو، رگمی و لاما، ۲۰۱۸). چنانچه نتایج پژوهشها نیز نشان دهنده رابطه جو عاطفی خانواده، الگوهای ارتباطی خانواده و انعطاف پذیری خانواده و سرزندگی تحصیلی بود. به عبارتی، هر چه خانواده انعطاف پذیرتر باشد، توانایی بالاتری برای اصلاح رفتارهای نابهنجار، ایجاد رفتارهای بهنجار و کنترل و تنظیم شناختی هیجانات دارد و کارآمدی خانواده بیشتر تضمین خواهد شد (پرامونو، ۲۰۲۰). نتایج موهنرج (۲۰۰۵) نیز حاکی از این بود که محیط خانواده با سازگاری و پیشرفت تحصیلی رابطه دارد. در برخی از مطالعات نشان داده شده است که سرمایه روانشناختی نقش مؤثری بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد (داتو، کینگ و والدز، ۲۰۱۸).

سرمایه روانشناختی مجموعه ای از منابع و سرمایه های درونی است که معمولاً ارزیابی مثبت فرد از شرایط و احتمال دستیابی به موفقیت بر اساس این منابع را بازنمایی می کند، اولین بار این مفهوم در حوزه روانشناسی و رفتار سازمانی معرفی شد و متشکل از چهار منبع روانشناختی مثبت (خودکارآمدی، امیدواری، تاب آوری و خوش بینی) می باشد (لوتانز، اولیو، اوی، نرمن، ۲۰۰۷). هرکدام از این سازه ها به عنوان یک ظرفیت روانشناسی مثبت در نظر گرفته می شوند و وابسته به حالت و قابلیت رشد بوده که با پیامدهای عملکردی ارتباط دارند. امید و خوشبینی مولفه هایی هستند که می توانند به گسترش رشد در شرایط چالش برانگیز کمک کنند و تاب آوری به سازگاری و مقابله کارآمد کمک می کنند و در نهایت خودکارآمدی همراه با افزایش حس توانمندی است و می تواند به بهزیستی عمومی فرد کمک کند (سانتیس، لودی، مگنانو، زربو و زامیتی، ۲۰۲۰).

Pramono

‡Bas & Larsen

‡Mathew, Regmi & Lama

‡Moharanag

‡Datu, King & Valdez

‡Luthans, Avolio, Avey & Norman

‡Santisi, Lodi, Magnano, Zarbo & Zammiti

سرمایه روانشناختی اساساً به مطالعه علمی توانایی ها و شادکامی های انسان نظر دارد و دارای ساختاری به مراتب بالاتر از دیگر مفاهیم ارائه شده در حوزه روانشناسی است (واگلیند و کالینز، ۲۰۰۹؛ به نقل از سپهوند، ساعدی و پژوهان، ۱۳۹۵). پژوهشهای انجام شده پیرامون سرمایه روانشناختی نشان داده اند که سرمایه روان شناختی در قبول و سازگاری با شرایط بحرانی و تحمل آشفتگی بسیار مؤثر است (ژو^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). برخورداری از سرمایه روانشناختی، افراد را قادر می سازد تا علاوه بر رویارویی بهتر در برابر موقعیتهای استرس زا، کمتر دچار تنش شده و در برابر مشکلات از توان بالایی برخوردار باشند (وو و کیم،^۲ ۲۰۲۰؛ رن و جی،^۳ ۲۰۱۹). بدین ترتیب، پیوستگی و انطباق پذیری در خانواده، افزون بر افزایش پیشرفت تحصیلی، علاقه دانش آموزان به یادگیری، یا به عبارتی، انگیزش پیشرفت را نیز افزایش می دهد. مطالعات گسترده ای در جهت شناخت عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت در دانش آموزان انجام شده و نتایج قابل توجهی ارائه شده است، اما کمتر مطالعه ای به بررسی انگیزه پیشرفت بر اساس پیوستگی و انطباق پذیری در خانواده و سرمایه روانشناختی پرداخته است.

با در نظر گرفتن اهمیت سرمایه روانشناختی و افزایش انگیزش پیشرفت و با در نظر گرفتن این امر که با توجه به وجود چالشهای متعدد پیش روی دانش آموزان و ضرورت سازگاری سالم با رویدادهای جدید، شناخت میزان سرمایه روانشناختی این قبیل دانش آموزان و عوامل مؤثر بر آن حائز اهمیت می شود که در این پژوهش بنا به یافته های نظری و پژوهشی به پیوستگی و انسجام خانوادگی به عنوان دو عامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت توجه خواهد شد. در این راستا، پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که آیا بین انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر مدارس استعداد درخشان رابطه وجود دارد؟

روش پژوهش

طرح پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری مطالعه حاضر را تمامی دانش آموزان مقطع متوسطه اول و دوم مدرسه فرزندان امام رضا (ع) شهرستان لاهیجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تعداد ۲۷۶ نفر تشکیل دادند. با توجه به جامعه آماری و با استفاده از جدول مورگان، ۱۴۵ نفر با روش نمونه گیری در دسترس به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. در نهایت با توجه به تکمیل ناقص پرسشنامه ها، پرسشنامه های ۱۲۱ نفر مورد تحلیل قرار گرفت. برای بررسی فرضیه-ها، از روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده گردید.

ابزار پژوهش

۱. **پرسشنامه انگیزه پیشرفت.** در این پژوهش برای اندازه گیری انگیزه پیشرفت از فرم ۲۹ گویه ای پرسشنامه انگیزه پیشرفت که توسط هرمنس در سال ۱۹۷۰ طراحی شد، استفاده گردید. نمره گذاری پرسشنامه با توجه به ویژگیهای نه گانه که سؤالات بر اساس آنها تهیه شده است، انجام می گیرد. دامنه نمرات به دست آمده از آن بین ۲۹ تا ۱۱۶ است. در پژوهش اکبری (۱۳۸۶) ضریب پایایی آن با روش همسانی درونی به شیوه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش شده است. در این پژوهش، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد.

۲. **پرسشنامه انطباق پذیری و همبستگی خانواده.** این مقیاس توسط اولسون و همکاران (۱۹۸۵)؛ به نقل از ترکاشوند و کراسک یان موجمتاری، (۱۳۹۵) برای سنجش دو بعد عمده عملکرد خانواده، یعنی همبستگی و انطباق پذیری تدوین شده

^۱Zhou

^۲Woo & Kim

^۳Ren & Ji

است و دارای ۲۰ گویه است که بر اساس مقیاس لیکرت پنج گزینه ای از یک (تقریباً هرگز) تا ۵ (تقریباً همیشه) نمره گذاری می شود. اولسون و همکاران (۱۹۸۵؛ به نقل از ترکاشوند و کراسک یان موجمتاری، ۱۳۹۵) ضریب پایایی مقیاس ارزیابی انطباق پذیری و همبستگی خانواده را به روش آلفای کرونباخ برای پیوستگی و انطباق پذیری ۰/۹۸ و ۰/۷۸ به دست آورد. در پژوهش حسینی و همکاران (۱۳۹۲) ضرایب آلفای کرونباخ برای پیوستگی و انطباق پذیری ۰/۹۲ و ۰/۸۸ محاسبه شد. در مطالعه حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای ابعاد پیوستگی و انطباق پذیری ۰/۷۹ و ۰/۷۲ محاسبه شد.

۳. **پرسشنامه سرمایه روانشناختی.** این پرسشنامه توسط لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) ساخته شده و شامل ۲۴ سوال و چهار خرده مقیاس امیدواری، تاب آوری، خوش بینی و خودکارآمدی است و آزمودنی به هر گویه در مقیاس ۶ درجه ای کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم پاسخ می دهد. لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) آلفای کرونباخ این پرسشنامه را در دامنه ۰/۶۶ تا ۰/۸۹ به دست آوردند. صرامی فروشانی، آخوندی علیپور و اعراب شیبانی (۱۳۹۳) در نمونه ایرانی بین ۰/۸۵ تا ۰/۹۵ گزارش نمودند. در این پژوهش، ضرایب آلفای کرونباخ برای ابعاد فوق بین ۰/۶۳ تا ۰/۷۶ به دست آمد.

روش اجرای پژوهش

ابتدا جهت اجرای پرسشنامه ها نامه ای از دانشگاه اخذ و بعد از هماهنگی با آموزش و پرورش استان به مدرسه فرزندان امام رضا (ع) شهر لاهیجان مراجعه شد. جهت نظارت بیشتر بر پرسشنامه ها، پژوهشگر دانش آموزان را جهت تکمیل پرسشنامه ترغیب می نمود تا بر این جنبه کنترل و نظارت تمام حاصل گردد. همچنین شرایط شرکت در پژوهش شامل رضایت داوطلب برای شرکت در پژوهش بوده است. بعد از تکمیل پرسشنامه ها، داده ها به کمک نرم افزار SPSS تحلیل شد.

یافته ها

در مطالعه حاضر، بالاترین و پایین ترین تحصیلات پدر، به ترتیب ۳۳/۹ (درصد) کارشناسی ارشد و ۱۳/۲ (درصد) دارای مدرک دیپلم و بالاترین و پایین ترین تحصیلات مادر، به ترتیب ۳۶/۴ (درصد) کارشناسی و ۶/۶ (درصد) دارای مدرک دیپلم و پایین تر و از نظر وضعیت اقتصادی، بیشتر افراد (۵۷ درصد) دارای وضعیت اقتصادی خوب هستند. در جدول ۱، یافته های توصیفی به دست آمده از پرسشنامه ها به تفکیک خرده مقیاس ها و نتایج آزمون کالموگروف-اسمیرنف آمده است.

جدول ۱. شاخص های توصیفی متغیرها و آزمون کالموگروف-اسمیرنف برای نرمال بودن داده ها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آزمون Z	سطح معناداری
انگیزه پیشرفت	۸۸/۳۵	۸/۷۴	۰/۸۲	۰/۵۳
پیوستگی	۶۵/۳۷	۸/۳۷	۰/۶۷	۰/۶۸
انطباق پذیری	۸۲/۸۵	۱۰/۸۶	۱/۱۰	۰/۲۹
خودکارآمدی	۲۹/۰۴	۴/۰۴	۰/۹۳	۰/۴۴
امیدواری	۱۸/۸۶	۲/۰۱	۰/۶۵	۰/۶۹
تاب آوری	۲۵/۳۶	۳/۹۶	۱/۰۱	۰/۳۶
خوش بینی	۲۵/۵۸	۳/۳۸	۱/۰۷	۰/۳۱
سرمایه روانشناختی	۹۸/۸۳	۸/۱۱	۰/۸۹	۰/۴۷

نتایج جدول فوق نشان می دهد که با توجه به اینکه آزمون Z دارای سطح معناداری بالاتر از ۰/۰۵ است، بنابراین توزیع داده ها نرمال است. در ادامه به منظور بررسی رابطه متغیرها از آزمون ضریب همبستگی پیرسن استفاده شد که نتایج مربوط به آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. پیوستگی	۱						
۲. انطباق پذیری	۰/۴۴**	۱					
۳. خودکارآمدی	۰/۲۳**	۰/۳۴**	۱				
۴. امیدواری	۰/۲۷**	۰/۳۰**	۰/۴۹**	۱			
۵. تاب آوری	۰/۲۰*	۰/۳۷**	۰/۳۸**	۰/۳۳**	۱		
۶. خوش بینی	۰/۲۷**	۰/۴۲**	۰/۴۴**	۰/۴۳**	۰/۴۹**	۱	
۷. سرمایه	۰/۳۲**	۰/۴۶**	۰/۷۵**	۰/۳۴**	۰/۸۰**	۰/۷۷**	۱
۸. انگیزه پیشرفت	۰/۲۱*	۰/۵۰**	۰/۵۵**	۰/۳۴**	۰/۳۹**	۰/۳۳**	۰/۳۷**

بر اساس نتایج جدول ۲، بین انگیزه پیشرفت و انطباق پذیری، خودکارآمدی، امیدواری، تاب آوری، خوش بینی و سرمایه روانشناختی در سطح ۰/۰۱ و با پیوستگی در سطح ۰/۰۵ همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. در ادامه برای تعیین سهم انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی در پیش بینی انگیزه پیشرفت، از روش آماری رگرسیون گام به گام استفاده شد. ابتدا مفروضه استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر از پیش تعیین شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر به عنوان پیش فرض رگرسیون به وسیله دوربین واتسون بررسی گردید و مقدار آن برابر با ۱/۸۹ به دست آمد که مطلوب است، چرا که این آماره چنانچه بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار بگیرد، عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود. در راستای رگرسیون، انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی به عنوان متغیرهای پیش بین به صورت مجزا وارد معادله رگرسیون شدند که نتایج تحلیل رگرسیون در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. خلاصه تحلیل رگرسیون گام به گام برای پیش بینی انگیزه پیشرفت بر پایه متغیرهای پیش بین

گام	متغیر	R	R ²	B	Beta	t	P
اول	خودکارآمدی	۰/۵۴۹	۰/۳۰۲	۱/۱۸۷	۰/۵۴۹	۷/۱۶۸	۰/۰۰۱
دوم	انطباق پذیری	۰/۶۷۶	۰/۴۵۷	۰/۳۲۴	۰/۴۰۳	۵/۸۲۲	۰/۰۰۱
سوم	تاب آوری	۰/۶۹۱	۰/۴۷۷	۰/۳۳۷	۰/۱۵۳	۲/۱۱۲	۰/۰۳۷

بر اساس نتایج جدول ۳، از میان متغیرهای مورد مطالعه، سه متغیر خودکارآمدی، انطباق پذیری و تاب آوری توان پیش بینی کنندگی لازم برای ورود به معادله رگرسیون را دارا بودند و حدود ۴۸ درصد واریانس مربوط به انگیزه پیشرفت را پیش بینی نمودند.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف رابطه بین انطباق پذیری و پیوستگی خانواده و سرمایه روانشناختی با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر مدارس استعداد درخشان انجام شد. نتایج نشان داد بین انطباق پذیری و پیوستگی خانواده با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. این یافته در راستای پژوهش های پرامونو (۲۰۲۰) و موهنرج (۲۰۰۵) می باشد. در تبیین یافته مورد نظر می توان گفت که انطباق پذیری به این مسأله اشاره می کند که سیستمها چگونه بین ثبات و تغییر تعادل برقرار کنند و پیوستگی خانوادگی به پیوندهای عاطفی که اعضای خانواده نسبت به هم دارند، اشاره دارد. خانواده از راه ایجاد روابط مثبت، دادن مسئولیت، پشتوانه عاطفی بودن، برآورده کردن نیازهای فرزندان و تشویق به شرکت آزادانه در تعامل، بحث و تبادل نظر درباره موضوعات موجب می گردند که فرزندان احساس مثبت و ارزشمند بودن کنند؛ لذا، فرزندان از رویارویی با مسائل چالش انگیز نمی هراسند و قدرت انطباق، سازگاری، تاب آوری و عملکرد مؤثرتری خواهند داشت. وجود این شرایط، احساس توانایی مهار عوامل بیرونی و درونی را در دانش آموزان ایجاد می کند و این احساس سبب افزایش انگیزه پیشرفت در آنان می شود و با افزایش انگیزه پیشرفت این اطمینان در دانش آموزان شکل می گیرد که قادر به انجام تکالیف و وظایف محوله به آنها در محیط آموزشی هستند (تامینن - سویی و سالملا-آرو، ۲۰۱۴). به عبارت دیگر، هر اندازه خانواده از محیط و جو عاطفی سالم و در نتیجه رفتارها و تعاملات مؤثرتری بهره مند باشد و به عبارتی صداقت، صمیمیت، یکدلی، یکرنگی، ملاحظت، مهربانی و عشق بر فضای عمومی خانواده مستولی گردد، به همان میزان نیز انگیزه پیشرفت در دانش آموزان افزایش می یابد.

همچنین نتایج آزمون نشان داد بین خودکارآمدی، امیدواری، تاب آوری و خوش بینی و سرمایه روانشناختی و انگیزه پیشرفت در سطح ۰/۰۱ همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. این نتیجه در راستای پژوهش های داتو و همکاران (۲۰۱۸)، وو و کیم (۲۰۲۰) و رن و جی (۲۰۱۹) می باشد. در تبیین نتایج می توان گفت خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت با تمام تفاوت های که در بعد نظری با یکدیگر دارند، اما هر دو دارای وجه مشترکی می باشند. به عبارت دیگر انگیزه پیشرفت ناشی از یک عزت نفس درونی است و تا زمانی که فرد به خود باور نداشته باشد نمی تواند در جهت پیشرفت، انگیزه های داشته باشد و دست به اقدام بزند. باور داشتن به خود و توانمندی ها، وجه اشتراک خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت می باشد که تبیین گر همراهی بین این دو مفهوم می باشد (آرتینو، ۲۰۱۲). در مبحث ارتباط امیدواری و انگیزه پیشرفت، باید به این نکته اشاره نمود که دانش آموزان دارای سطوح بالای امیدواری، بیشتر بر هدف های تحصیلی خود تمرکز دارند و از انگیزه بالاتری نسبت به هم تایان خود برخوردارند. همچنین، این افراد دارای پشتکار و عزم جدی در انجام فعالیتها هستند زیرا معتقدند که تلاش منجر به پیشرفت و رضایت می شود (مشتاقی، مویدفر، ۱۳۹۶). در تبیین تاب آوری و انگیزه پیشرفت می توان گفت که تاب آوری به انسان قدرت روبه رو شدن با مشکلات را می دهد و در نتیجه فرد با دیدن مشکلات و موانع، انگیزه خود را برای دستیابی به اهداف از دست نمی دهد (ماگنانو و همکاران، ۲۰۱۶). سرانجام در تبیین خوش بینی و انگیزه پیشرفت، باید گفت مشارکت فعال دانش آموزان در برنامه های تحصیلی و سازگاری با محیط آموزشی و استفاده از فرصت های پیش رو، مستلزم خوش بینی و انعطاف پذیری است که به آنها کمک می کند به طور مستقل فعالیت کنند، از چالشها و مشکلات استقبال کرده و تغییرات را بپذیرند (مشتاقی و مویدفر، ۱۳۹۶). امیدواری با دو مفهوم پافشاری در مسیر هدف و تغییر مسیر در صورت لزوم

^۱ Tuominen-Soini & Salmela-Aro^۲ Artino

تعریف می شود که هر دوی این مفاهیم فرد را در رسیدن به هدف انگیزه می دهد، بر این اساس می توان اینگونه استنباط نمود که امیدواری یک راهبرد مقابله ای است که به فرد کمک می کند تا انگیزه فرد تقویت شود و از مسیر هدف خارج نشود. سرانجام نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که به ترتیب متغیرهای خودکارآمدی، انطباق پذیری و تاب آوری قادر به تبیین ۴۸ واریانس انگیزه پیشرفت در دانش آموزان بودند. یکی از رویکردهای اثربخش در توانمند سازی، ارتقای سرمایه های روانشناختی در افراد است، به این معنا که افراد اگر سهم بیشتری از سرمایه های روانشناختی داشته باشند، انگیزه پیشرفت بالاتری دارند و کیفیت زندگی بالاتری برخوردار بوده و زندگی بهتری خواهند داشت (ایرجی راد، ملک زاده نصرآبادی، ۱۳۹۶). از نظر مفهومی سرمایه های روانشناختی یک پیوند مشترک بین چهار بعد انگیزشی برای دستیابی به اهداف و موفقیت است (ماگنانو و همکاران، ۲۰۱۶). در تبیین اینکه چرا خودکارآمدی بیشترین قدرت را در پیش بینی انگیزه پیشرفت دارد، می توان اینگونه استنباط نمود که پژوهشگران بی شماری در علوم اجتماعی و رفتاری از خودکارآمدی جهت پیش بینی و تبیین طیف وسیعی از عملکردهای انسان استفاده کرده اند. علاوه بر این، طی ۳۰ سال گذشته، اصول خودکارآمدی به مراتب فراتر از مرزهای روانشناسی گسترش یافته است و به زمینه های متنوعی مانند: بهداشت، پزشکی، تغییرات اجتماعی و سیاسی، روانپزشکی، ورزش، تجارت و امور بین الملل رسیده است (آرتینو، ۲۰۱۲). طبق دیدگاه بندورا، باورهای خودکارآمدی در هسته عملکرد انسان قرار دارند. باورهای خودکارآمدی به مجموعه توانایی و مهارت های فرد اطلاق نمی شود، بلکه به مجموعه باورهایی اطلاق می شود که فرد اعتقاد دارد که میتواند در شرایط خاصی اقدامات لازم را انجام دهد.

پژوهش حاضر مانند هر پژوهش دیگری محدودیت هایی دارد که از جمله محدودیت های این پژوهش می توان به موارد ذیل اشاره نمود: جامعه آماری پژوهش در گستره شهرستان لاهیجان انجام گرفت که با توجه به تفاوت فرهنگی میان اقوام و جغرافیای گسترده کشور ایران که فرهنگ های متنوعی را دربر گرفته است، در تعمیم یافته های پژوهش حاضر به سایر شهرها و قومیت های با فرهنگ متفاوت باید محتاط بود. استفاده از پرسشنامه جهت گردآوری داده ها. یافته های این پژوهش می تواند برای وزارت آموزش و پرورش، مشاوران تحصیلی و مشاوران خانواده مفید باشد تا با فراهم کردن شرایط مناسب رشد و هدایت درست توانایی ها برای طیف گسترده تری از نوجوانان زمینه را برای موفقیت بیشتر آنان و بهره مندی جامعه از خدمات فرزندان توانمند خود فراهم کنند.

ملاحظات اخلاقی

در تمام مراحل پژوهش سعی شد اصول اخلاقی مورد توجه قرار گیرد. ضمن دادن آزادی انتخاب به شرکت کنندگان و دادن اطمینان جهت رعایت اصول رازداری، سعی بر آن بود تا به حریم شخصی زندگی افراد احترام گذاشته شود.

سپاسگزاری

نویسندگان پژوهش حاضر بر خود لازم می دانند که از تمامی افرادی که در پژوهش شرکت نمودند، کمال تشکر و سپاس خود را ابراز نمایند.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان این پژوهش در طراحی، مفهوم سازی، روش شناسی، گردآوری داده ها، تحلیل آماری داده ها، نگارش، و ویراستاری نقش یکسانی داشتند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچگونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

منابع

- اکبری، بهمن . (۱۳۸۶). روایی و اعتبار آزمون انگیزش پیشرفت هرمنس بر روی دانش آموزان دوره متوسطه استان گیلان .
مجله پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۶ (۲)، ۷۳-۹۶.
- ایرجی راد، ارسلان و ملک زاده نصرآبادی، الهه. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر سرمایه روانشناختی با میانجی گری انگیزه پیشرفت بر
خلاقیت دانشجویان. /بتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۶ (۴)، ۵۱-۷۰.
- ترکاشوند، فرشته؛ کراسکیان موجمتاری، آدیس. (۱۳۹۵). ویژگیهای روانسنجی شاخص روابط خانوادگی در دانش آموزان.
روان سنجی، ۴ (۱۶)، ۱-۱۷.
- حسین خانزاده، عباسعلی؛ بهزادفر، فاطمه و ایمن خواه، فهیمه. (۱۳۹۵). مقایسه سلامت عمومی، مهارت های اجتماعی و حرمت
خود دانش آموزان تیزهوش دارای برنامه آموزشی تلفیقی و جداسازی شده. مجله اندیشه های نوین تربیتی، ۱۲ (۴)، ۹۱-
۸۱.
- حسینی، میمنت؛ قاسمی، سعید؛ علوی مجد، حمید؛ منوچهری، هومال؛ حیدری ممقانی، جعفر علی؛ نوروزی، زهرا. (۱۳۹۲).
عملکرد ساختار خانوادگی والدین دارای پسر مبتلا به ناتوانی بر اساس الگوی حلقوی پیچیده در شهر تهران. مجله
مطالعات ناتوانی، ۳ (۲)، ۲۳-۳۳.
- سپهوند، رضا؛ ساعدی، عبدالله و پژوهان، ایوب. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر انگیزش درونی و سرمایه روانشناختی بر خلاقیت کارکنان
(مورد مطالعه: شرکت مخابرات استان لرستان). فصلنامه مهارت های روانشناسی تربیتی، ۷ (۴)، ۲۰-۳۸.
- صرامی فروشانی، غلامرضا؛ آخوندی، نیلا؛ علیپور، احمد و اعراب شیبانی، خدیجه. (۱۳۹۳). اعتبار یابی و بررسی ساختار عاملی
پرسشنامه سرمایه روانی در کارشناسان شرکت ایران خودرو دیزل. مطالعات روانشناختی، ۱۰ (۳)، ۹۵-۱۱۰.
- کاغذلو، محمد و ابراهیمی قوام، صغری. (۱۳۹۵). تأثیر میزان انگیزش پیشرفت بر درگیری شناختی در بین دانش آموزان مقطع
راهنمایی. فصلنامه مهارت های روانشناسی تربیتی، ۷ (۲)، ۴۳-۵۳.
- مشتاقی، سعید و مویدفر، همام. (۱۳۹۶). نقش مؤلفه های سرمایه روانشناختی (امید، خوشبینی، تابآوری و خودکارآمدی) و
جهت گیری اهداف پیشرفت در پیش بینی اهمال کاری تحصیلی دانشجویان. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۸ (۳)،
۶۱-۷۸.
- نصیران، صدیقه و ایروانی، محمدرضا. (۱۳۹۵). بررسی مشکلات دانش آموزان تیزهوش در مدارس استعدادهای درخشان از نظر
دانش آموزان و والدین. فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۱ (۲)، ۱-۲۷.
- Artino, A. R. (2012). Academic self-efficacy: From educational theory to instructional practice. *Perspectives on medical education*, 1(2), 76-85.
- Bas, D.L., & Larsen, R.J. (2020). *Personality Psychology: Domains of Knowledge About Human Nature*. McGraw-Hill Education.
- Datu, J. A. D., King, R. B., & Valdez, J. P. M. (2018). Psychological capital bolsters motivation, engagement, and achievement: Cross-sectional and longitudinal studies. *The Journal of Positive Psychology*, 13(3), 260-270.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2002). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.

- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel psychology*, 60(3), 541-572.
- Magnano, P., Craparo, G., & Paolillo, A. (2016). Resilience and Emotional Intelligence: which role in achievement motivation. *International Journal of Psychological Research*, 9(1), 9-20.
- Malanchini, M. (2017). *Non-cognitive factors of educational achievement :motivation and anxiety*. PhD. dissertation, Goldsmiths, University of London.
- Mathew, K. M., Regmi, B., & Lama, L. D. (2018). Role of Family in Addictive Disorders. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 22(1), 65-75.
- Mohanraj, R. (2005). Perceived family environment in relation to adjustment and academic achievement. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 31(1-2), 18-23.
- Pramono, F. (2020). Analysis of the family's communication pattern and the benefits of mother school program for building a harmonious family. *Informasi*, 50(1), 1-14.
- Ren, Y., & Ji, B. (2019). Correlation between perceived social support and loneliness among Chinese adolescents: mediating effects of psychological capital. *Psychiatria Danubina*, 31(4), 421-428.
- Tuominen-Soini, H., & Salmela-Aro, K. (2014). Schoolwork engagement and burnout among Finnish high school students and young adults: Profiles, progressions, and educational outcomes. *Developmental Psychology*, 50(3), 649.
- Turner, E. A., Chandler, M., & Heffer, R. W. (2009). The influence of parenting styles, achievement motivation, and self-efficacy on academic performance in college students. *Journal of college student development*, 50(3), 337-346.
- Wang, M. T., & Eccles, J. S. (2013). School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective. *Learning and Instruction*, 28, 12-23.
- Wang, X., Wallace, M. P., & Wang, Q. (2017). Rewarded and unrewarded competition in a CSCL environment: A coopetition design with a social cognitive perspective using PLS-SEM analyses. *Computers in Human Behavior*, 72, 140-151.
- Woo, C. H., & Kim, C. (2020). Impact of workplace incivility on compassion competence of Korean nurses: Moderating effect of psychological capital. *Journal of Nursing Management*, 28(3), 682-689.
- Worrell, F.C., Subotnik, R.F., Olszewski-Kubilius, P., & Dixon, D.D. (2019). Gifted students. *Annual Review of Psychology*, 70(1), 551-576.
- Yazici, H., Seyis, S., & Altun, F. (2011). Emotional intelligence and self-efficacy beliefs as predictors of academic achievement among high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 2319-2323.
- Zhou, H., Peng, J., Wang, D., Kou, L., Chen, F., Ye, M., ... & Liao, S. (2017). Mediating effect of coping styles on the association between psychological capital and psychological distress among Chinese nurses: a cross-sectional study. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 24(2-3), 114-122.

The relationship between adaptability and family cohesion and psychological capital with achievement motivation in girls students of talented schools

Somayeh Alinia^۱, Majid Baradaran^{۲*}, Farzaneh Ranjbar Noushari^۳

^۱ M.A of General Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

^۲. Assistant Professor, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran (Corresponding author)

^۳. Assistant Professor, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between adaptability and family cohesion and psychological capital with achievement motivation in girls students of talented schools. This is a descriptive research about correlation. The statistical population of the research was gifted first and second high school girls students of Lahijan city in the academic year of 2020-2021 in the number of 276 people. From the schools, 145 students (were selected through simple random sampling method. The Hermans progress motivation, Lutans psychological capital and Olson adaptability and family cohesion questionnaires were used to collect data. The research hypotheses were analyzed by one correlation and regression. The results showed that there is a significant correlation between adaptability and family cohesion and psychological capital with achievement motivation in students of talented schools ($P < 0.05$). Adaptability and family cohesion and psychological capital can predict the achievement motivation in students of talented schools ($P < 0.05$). The results of this study highlight the role of adaptability and family cohesion and psychological capital in achievement motivation students of talented schools.

Key words: adaptability and family cohesion, psychological capital, achievement motivation